Tien stappenplan aan de slag met transitie

Interventies om het transitieproces organisatorisch te verbeteren

Doel	Het bieden van houvast aan behandelteams die aan de slag willen om de transitie van jongeren duurzaam te verbeteren.
Doelgroep	Behandelteams en transitiecoördinatoren in ziekenhuizen, revalidatiecentra en andere instellingen die met transities van jongeren met chronische aandoeningen te maken hebben.
Beschrijving	Dit stappenplan geeft richting aan het verbeterproces van transitiezorg: Waar staan we nu? Wat is onze visie op transitie? Welke doelen stellen we? Welke interventies zijn mogelijk? Welke keuzes maken we? Hoe monitoren we de voortgang van het verbeterproces? Hoe communiceren en borgen we de verandering? Het stappenplan verwijst naar verschillende beschikbare tools. Het raamwerk dat in het Actieprogramma 'Op Eigen Benen Vooruit' ontwikkeld is, bevat zeven principes, basiselementen van goede transitiezorg voor jongeren met chronische aandoeningen. Het raamwerk dat uitgebreid is met een achtste item 'behandelteam', geeft toegang tot de tools in de Transitie Toolkit. Deze 10 stappen hoeven niet perse achtereenvolgend doorlopen te worden! **STAP 1 STEL EEN MULTIDISCIPLINAIR PROJECTTEAM SAMEN** Om het transitieproces te verbeteren is afstemming en samenwerking tussen het kinderteam en de volwassenenzorg nodig, en in de revalidatiesetting ook met school en verblijf (wonen). Soms is er weinig of geen contact tussen professionals van de kinderkant en de volwassenenkant. Een succesvolle transitie moet echter samen worden gerealiseerd. Vaak wordt het initiatief om de overdracht beter te regelen genomen door de kinderteams. · Stel een projectteam samen van mensen die met het thema aan de slag willen, bij voorkeur ook een teamlid uit de volwassenenzorg. Maak het team niet te groot (maximaal 6 personen). · Werk van begin af aan, aan de randvoorwaarden en aan draagvlak door managers te informeren en te betrekken. ☝ TIP: Ook al is de volwassenenzorg nog niet betrokken of overtuigd, het kinderteam kan al beginnen. Wachten op betrokkenheid en draagkracht aan de volwassenenkant kan vertragend werken. Door geboekte resultaten - hoe klein ook- te communiceren wordt de kans op betrokkenheid vergroot. Presenteer resultaten bijvoorbeeld in regulier overleg met het volwassenenteam of bij een refereermiddag (vanzelfsprekend geldt dit vice versa ook van volwassenenteam naar kinderteam). ☝ TIP: Maak een vaste vergaderstructuur voor het transitieteam om de aanpak en voortgang te bespreken, en houd je er aan. **STAP 2 BEPAAL DE HUIDIGE EN DE GEWENSTE SITUATIE** Maak een sterkte-zwakte analyse (SWOT) om beter zicht te krijgen op de doelgroep en de organisatie van zorg. Ga daarbij uit van de visie van zorgprofessionals, én van de visie van jongeren en hun ouders. Het team of enkele teamleden hebben het voornemen de transitiezorg te verbeteren. Maar waar staat het team nu en wat wil het team precies bereiken? Om zicht te krijgen op de ambities van het team, te bepalen op welke punten verbetering het meest nodig en wenselijk is zijn verschillende instrumenten beschikbaar: bijvoorbeeld een Zelfdiagnose (zie TOOL: Zelfdiagnose) af. De Zelfdiagnose brengt de (subjectieve) ervaringen/behoeften van de professionals in beeld aan de hand van het Raamwerk voor Transitie. De Zelfdiagnose leidt tot waardevolle discussies tussen zorgprofessionals onderling en geeft

richting aan het plan van aanpak. De belangrijkste terreinen voor verbetering worden zichtbaar gemaakt.

Als aanvulling op de zelfdiagnose is het aan te raden externen te raadplegen. Vraag jongeren en ouders die de transitie al hebben meegemaakt naar hun ervaringen en hun oordeel over wat goed ging en wat beter kan. Dit levert ideeën voor verbetering op. (Zie TOOL: Enquête na transitie bij jongeren en ouders en / of de TOOL: Spiegelgesprekken.)
Nadere onderbouwing van de knelpunten kan gedaan worden aan de hand van de TOOL: Dossieronderzoek. Met behulp van een dossieronderzoek kan worden vastgesteld hoe vaak het thema transitie of participatieonderwerpen aan de orde komen in consulten en in het dossier worden genoteerd.

STAP 3 WERK AAN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE VISIE OVER TRANSITIE

In een gemeenschappelijke visie (of gemeenschappelijk beleid) legt het team bijvoorbeeld vast dat de behandeling na de overstap wordt voortgezet of worden wijzigingen en werkwijzen onderling afgestemd tussen kinder- en volwassenen afdelingen. Een gezamenlijke visie kan ook inhouden dat je verschillen in werkwijze erkent en jongeren en ouders daarop voorbereidt. Er is overleg en uitwisseling nodig om tot een gezamenlijke visie te komen (zie TOOL: Gezamenlijk beleid). Wissel hardop van gedachten over de visie en leg de teamvisie ook vast (bijvoorbeeld in een beleidsplan of in een transitieprotocol (zie TOOL: Transitieprotocol). Vanuit deze gemeenschappelijke visie is het eenvoudiger te werken aan randvoorwaarden, draagvlak bij managers te creëren en concrete doelen te stellen.

☝ TIP: Als het moeilijk/gevoelig is om het beleid echt vast te leggen, begin dan met werkafspraken, je maakt het beleid dan in de praktijk.

☝ TIP Koppel het verbeteren van de transitiezorg aan managementprioriteiten zoals veiligheid, lean werken en patiëntgericht werken. Dat vergroot de kan op steun vanuit het management.

STAP 4 SELECTEER PASSENDE INTERVENTIES UIT DE TRANSITIE TOOLKIT

Hoe kom je te weten welke interventies mogelijk en passend zijn bij jullie situatie? Op basis van de gestelde doelen (stap 5) kiest het team interventies. Andersom kan de toolkit een bron van inspiratie zijn voor het concretiseren van de verbeterplannen. Struin daarom rond in de digitale Transitie Toolkit op de website Op Eigen Benen en laat je inspireren!

☝TIP: Werken met een (vorm van een) Individueel Transitieplan (zie TOOL: ITP) is een kerninterventie binnen transitiezorg. In de Transitie Toolkit vind je een Basis ITP dat aangepast kan worden voor de eigen doelgroep. In de revalidatie (en voor bepaalde ziektebeelden) is de Groei-wijzer ontwikkeld en aangepast (zie TOOL: Groei-wijzer). Andere kerninterventies zijn: het aanstellen van een Transitiecoördinator (zie TOOL: Transitiecoördinator); het inrichten van een Jongerenpoli (zie TOOL: Jongerenpoli); en het invoeren van de TOOL: Jongeren alleen in de spreekkamer.

STAP 5 STEL DOELEN OP EN MAAK EEN PLAN VAN AANPAK

Nu de knelpunten en de gewenste situatie en de doelgroep(en) voor het verbeterproject zijn vastgesteld, komt het erop aan heldere doelen te bepalen. Er is overleg en uitwisseling nodig om tot een gezamenlijke aanpak te komen en specifieke doelen te formuleren. Gebruik hiervoor de TOOL: Plan van Aanpak uit de Transitie Toolkit. Daarin zijn al voorbeelddoelen geformuleerd. Doelen zijn overigens niet heilig en het plan van aanpak blijft veranderen; het is een dynamisch proces. Wel van belang is om de taken te verdelen, elkaar aan afspraken te houden en een vaste vergaderstructuur te hanteren.

☝TIP: Formuleer doelen per item uit het raamwerk.

☝TIP: Heb aandacht voor de items waarbij het verschil tussen de huidige en de gewenste situatie in de Zelfdiagnose het grootst is.

STAP 6 MAAK BEWUSTE KEUZES EN PROBEER INTERVENTIES UIT

Prioriteiten stellen, keuzes maken en … interventies toepassen! Houd hierbij de gestelde doelen voor ogen! Maak een keuze voor interventies gericht op:

- Jongeren; welke (zelfmanagement) competenties moeten zij ontwikkelen?
- Professionals; Welke competenties moeten zij ontwikkelen?
- De organisatie van zorg

De Transitie Toolkit helpt je bij elk van deze thema's op weg.

TIP: Let op de haalbaarheid. Als bepaalde interventies lastiger in te voeren zijn kan er vertraging optreden of bestaat het risico dat het team in plannenmakerij blijft hangen. Kies daarom - zeker in het begin – voor haalbare interventies. Pluk eerst het laaghangend fruit. Pak interventies gericht aan en voer ze op kleine schaal in, zodat er snel successen kunnen worden gescoord. Doe! Een andere valkuil is echter dat teams te snel in actie komen en met te weinig richting / draagvlak interventies inzetten. Maak daarom gerichte, scherpe keuzes zodat patiënten/ouders noch professionals overspoeld worden.

TIP: Een voorbeeld van een interventie die praktisch is en redelijk eenvoudig te implementeren is, en die al snel een groot verschil maakt is de TOOL: Jongeren alleen in de spreekkamer.

STAP 7 MAAK EEN MEETPLAN EN KIES SIMPELE INDICATOREN

Maak een meetplan (zie TOOL: Plan van Aanpak). Stel de indicatoren vast, zodat je kunt meten of er resultaten behaald worden en het proces voortgang heeft. Denk aan zaken zoals: "Hoeveel ITP's zijn er opgesteld?" "Hoeveel jongeren zijn (voor een deel van het consult) alleen in de spreekkamer gezien?" Door te meten krijg je tastbare resultaten: dat is niet alleen stimulerend voor het team zelf, maar ook van belang voor de verantwoording aan het management.

TIP: Voorwaarde voor een goede voortgang is dat het team het leuk vindt er mee bezig te zijn, ook al zijn er soms lastige momenten in het proces. Blijf doorgaan en maak zichtbaar wat er gebeurt!

TIP: Maak gebruik van de Excelsheet (zie TOOL: Excel meetinstrument). Deze sheet is een instrument om de vastgestelde indicatoren te registreren en te meten. Deze Excelsheet kan ook bij stap 8 gebruikt worden.

STAP 8 EVALUEER NA EEN JAAR

Evalueer na een periode van ongeveer één of anderhalf jaar, bijvoorbeeld door nogmaals de Zelfdiagnose toe te passen. Of meet de ervaringen van jongeren en ouders na transitie met behulp van een eenvoudige enquête (zie TOOL: Enquête na transitie). Het spinnenweb van de Zelfdiagnose laat het team zien op welke punten er al dan niet vorderingen hebben plaatsgevonden.

TIP: Bespreek deze evaluatie niet alleen met elkaar in het team, maar ook met jongeren en ouders.

STAP 9 MAAK EEN PLAN VOOR COMMUNICATIE BINNEN EN BUITEN JE ORGANISATIE

Maak een communicatieplan. Communiceren over de motivatie, de doelen, de aanpak en de resultaten wordt regelmatig vergeten, maar is belangrijk. Door te communiceren creëer je betrokkenheid en draagvlak. Maak zichtbaar binnen en buiten de organisatie wat is bereikt en vier je successen! Denk aan een presentatie aan collega's (aan andere teams en het management) en schrijf stukjes in de interne en externe nieuwsbrieven of huisbladen van de organisatie. Ook de voorlichting aan jongeren en ouders mag niet vergeten worden. In de TOOL: Informatiefolder vind je diverse voorbeelden.

TIP: Ook het uitdelen van kleine cadeautjes of gadgets kan helpen het thema transitie zichtbaar te maken en levend te houden.

STAP 10 MAAK EEN PLAN VOOR BORGING (BEHOUD VAN DE VERBETERINGEN)

Maak een plan voor borging om ervoor te zorgen dat de resultaten behouden blijven en onderdeel worden van de vaste routines en werkwijzen. Denk bij borging aan: het opnemen van het thema

	transitie in beleidsplannen en jaarplannen; het inbedden van het thema in de vergaderstructuur; het een vast onderdeel van de dossiers / rapportage maken. Blijven meten kan helpen de veranderingen vast te houden. Ook het publiceren en presenteren van de resultaten binnen en buiten het eigen team zijn relevante activiteiten voor borging. ☝TIP: Structuurinterventies zoals een Transitiepoli of een EPD, kunnen helpen andere interventies zoals een Individueel Transitie Plan (ITP) te verankeren in de dagelijkse werkwijzen.
Verwijzing	Zie Transitie Toolkit en de Transitie Toolkit Diabetes op de website Op Eigen Benen. Achtergronden bij het raamwerk; Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit! (april 2008) Het Team Op Eigen Benen van het Lectoraat Transities in Zorg (Hogeschool Rotterdam). Neem contact op via telefoon (010) 794 51 85 of per e-mail opeigenbenen@hr.nl
	Voorbeeld(en) van toepassingen in de Praktijk
Praktijkvoorbeeld	In het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit! (2008-2012) hebben 30 teams zich ingezet om transitiezorg te verbeteren; 8 revalidatieteams en 22 teams in het ziekenhuis die kinderen/jongeren met chronische aandoeningen behandelen. Elk team kon tijdens het Actieprogramma gebruik maken van een adviseur. Gedurende het programma zijn veel instrumenten en werkwijzen uitgeprobeerd en is ervaring opgedaan met de aanpak van het verbeteren van de transitiezorg. Deze aanpak is als handreiking gebundeld in dit stappenplan, zodat ook zonder actieve begeleiding vanuit het Actieprogramma teams wegwijs kunnen worden in het vormgeven of verbeteren van transitiezorg.
Effect/resultaat	Teams weten met dit stappenplan hoe zij het verbeteren van transitiezorg in hun organisaties kunnen aanpakken, welke hulpmiddelen daarvoor beschikbaar zijn. Teams hanteren een meer gestructureerde aanpak, maar zal per organisatie en setting verschillen. Stappen hoeven ook niet chronologisch opgepakt te worden. Nadere onderbouwing van het stappenplan en van de interventies zal gebeuren op basis van de resultaten van het evaluatieonderzoek dat wordt gedaan naar de effecten van het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit! (uitgevoerd door Erasmus Universiteit; instituut Beleid & Management Gezondheidszorg).